

הוא בחוך הכתבה אבל אינו נכלל בלשון המחר, ומכל מקום כל שהוא בחוך הכתבה
 היה ראוי לחוש לבשת אלא שהקלו בה שאין חוששין, נתאלמנה או נהגרשה בין
 מן האירוסין בין מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים
 ואלמנה מנה, אם כתב לה, ואף זו פירשו הגאונים דוקא מן המשוחררים הא מן
 המשועבדים לא שלא עלה על דעתו שלא למכור בין אירוסין לנשואין, ואף גדולי
 המחכמים הסכימו בה, אלא שהדברים מתמימים, שכל לשון גובה אף ממשעבדי משמע,
 ותלכך כל שכתב להן בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אף מן המשועבדים אבל לא
 תוספת ואע"פ שכתב לה ואפילו מכני חרי, שלא משום איקרובי דעתא כתב, ר"ל שיחא
 נושא הן בעיניה, עד שנאמר מטעם זה שתחא גובתהו אף מן האירוסין אלא לא כתב
 לה תוספת אלא על מנה לכנסה, וחלכה כר' אלעזר בן עזריה, ומכל מקום כל
 שכנסה לתתא אע"פ שלא נבעלה יתבאר בגמרא שגובה את התוספת, שחיבת חפת
 קונה, ודוקא בחפה הראויה לביאה כגון שהיא טחורה אף לאחר כניסה אבל אם כנסה
 ופרסה נדה מיד נשאר הדבר בגמרא בספק, ומתוך כך כתבו בה גדולי הפוסקים
 שאינה קונה, וכל שגובה תוספת כתבו הגאונים שאף בלא קנו פירו כן שאין התוספת
 צריך קנין אלא באמירה בעלמא הוא נקנה דכהתיא הניחא דנסיב לה גמר ומקנה, ומה
 שאמרו בפרק רביעי אחר זה ואחר זה מן הנשואין, אינה דומה לזו, דהתיא כחור וכתב
 לה בשעת נשואין ודאי טחלה את הראשונה על הדרך שביארנוה שם, ר' יהודה
 אומר אם רצה וכו', פירוש, הדברים חוזרים למה שכתבנו שהתוספת תלוי ברצון
 הבעל אבל לפחות ממאתים לבתולה ולאלמנה ממנה אי אפשר אפילו התנו בכך כמו
 שהתבאר, יא ועל זו אמר יהודה שכל שכתב לה מיתא כתקנת חכמים לבתולה מאתים
 ולאלמנה מנה אפילו כתבה היא לו מצד אחר התקבלתי בטקצתה"י רשאי ואין בזה
 עקירת כתבה ואע"פ שלא התקבלה, שאין חכמה אלא כעין"י מחילה, כלומר שהיא כמי
 שנבאתה, ומוטבין על הנשאר"י שלא להיות קלה בעיניו להוציאה, יי ולפי מה שיתבאר
 בגמרא יא אף ר' יהודה מודה שדוקא מועיל חנאי זה לפחות מן הכתבה בדרך זה ר"ל
 בכחיבה, ואע"פ שהוא סובר בעלמא אין כוחבין שובר, בזה מיתא הואיל ואינו נוחן לה

(א) ומשמע שאפי' אם לא ב' ידחוי לוי"י גם כן אינו נכון, וע' תוס' לעיל י"ב ב' ד"ה בית.
 (ב) וכן צ"ל גם לסי המרדכי הנ"ל אבל כל הראשונים פו' שדווקא כולל עם העיקר וצ"ב. (ג) לעיל
 מ"ג ב' סד"ה ומכל כ' רבינו כן בשם הראשונים הגאונים וכך קורא לר' האי גאון, וראשונים כ"ב
 בשם רב שרירא גאון. (ד) הרמב"ם חל' אישות פ"י ה"א. (ה) וקניי החתים סופר וצ"ל בחי'
 ובה לכוון בזה לדברי רבינו ליישב כן דקדוק הסניי (וכן דקדק גם בש"ס) מדוע נקטו כמשנחנו
 "גובה" ע' בדבריו. (ו) כן פסק רבינו גם לעיל מ"ג ב' ד"ה כל וד"ה ומכל. (ז) ג"ו א'.
 (ח) הרי"ף. (ט) כ"ב הרא"ה בשם י"ש מן הגאונים. (י) לעיל מ"ג ב'. (יא) לעיל ג"א א' ד"ה אמר.
 (יב) אשמעינן רבינו דהיא יכולה לכתוב גם על יתר ממנה, וכן פו' הרא"ה בחי' את חירושלמי
 בפירקין ה"ב ל"ג א' (וכפ"י הסני"ס), ולענין בדברי חריי מיגאש (מוכאים בש"ס ג"ו א' ד"ה אבל)
 אין חרע אם ס"ל ג"כ כהרא"ה ורבינו, שהרי כפל ושלש: "התקבלתי ממך הכל ואין לי עליך כלום
 והיא לא נתקבלה וכו' הויא לה בעילתו בעילת זנות וכו' ואם התנית שלא ישאר לה עליו כלום תנאה
 בטלי, אבל ב' ג"כ: ילא אפשר שלא יהא עליו מנה שהוא דמי התולים וכו' דבסנה האתר
 הוא שיש לה לכתוב לו התקבלתי, אח"כ ראיתי שהירדב"ו משימא לו' שהריי מיגאש ס"ל שאינה
 יכולה למחול על יותר ממנה עיי' בדבריו, ולענין אין דבריו מוכרחים כלל ואכמ"ל. (יג) ע"ש
 רבינו לעיל ג"א א' ד"ה אמר וכח' ד' שם. (יד) וצ"ב כמח יסאר. (טו) ג"ו א'.

בשוברת כלום אין חוששין אלא ישמרתו אם ירצה ואם לאו איתו דאפסיר אנפשיה. או שטא בשוברתה מחוכה, ר"ל שהשובר עצמו בחוך הכתבה, אבל דרך תנאי שבעל פה אינו כלום אע"פ שהוא תנאי שבטמון, מפני שהכתבה מדברי סופרים וחכמים עשו חזק בזו יותר משל תורה, וזהו שאמרו בגמרא^א טעמא דכתבה ליה אבל על פה לא, ולאו דוקא על פה שלא מצינו חלוק בתנאי בין בשטר לעל פה אלא בשטר קנייה כגון שרי מכורה לך, אלא כך פירושו, טעמא דכתבה ליה התקבלתי, כלומר שכתב לה מאתים וכתבה לו היא אחר מכן התקבלתי ממך מנה, הא על פה, כלומר שלא כתב לה מחלה אלא מנה לבתולה או חמשים לאלמנה וכנסת מחלה על תנאי זה אינו כלום, וזה לשון על פה שאין לבעל שובר מהם אלא שמעיקרא אין לה אלא כך, הא כל שכתב לה כתבה כראוי וחורה על פה שהתקבלה לדעת ר' יהודה מיהא מהני, ויש מפרשין^ב שאף הוראתה שבעל פה אינו מועיל, ומסיימים^ג בה שמאחר שאתה אומר שכל שהוראת בעל פה שהתקבלה מקצתה או שהתנה לסמוך על מקצת כתבה אינו כלום כל שכן שיותר לעשות כן שאף היא יודעת שאינו כלום ונבעלת על סמך כתבה, ובא ר' מאיר לומר שכל הפוחת לבתולה ממאתים ולא למנה ממנה, אף בדרך התקבלתי בין בכתב בין בעל פה או בדרך אחר לא מועיל וכתבה מאתים אלא שאעפ"כ בעילתו בעילת זנות, מפני שהיא סוכרת שחנאה קיים ונבעלת שלא על סמך כתבה, והלכך כר' מאיר, וכחבו קצת מפרשים^ד שאף בשאר חובות כל שכתב לו התקבלתי אפילו לא קבל פטור אף מדיני שמים שאין הכונה אלא כעין מחילה כלומר שהוא כאלו התקבל.

ובתוספות^ה שאלו במשנה זו על שיעבוד התוספת היאך שיעבוד מועיל במה שהוא מוסיף מדעתו בלא הלוואה ושאינו מחייב בו מעכשיו^ו, אלא שהוא כמי שכוחב לחברו אחן לך מאתים וזו שאינו שוח כלום אלא אם כן כותב לו שהוא חייב לו מעכשיו, וכן שאין חיובו מחורה תקנת בית דין, ואם לכשתמצא לומר שיועיל בנכסים שיש לו עכשו, היאך מועיל מיהא בנכסים חבאים לו לאחר מיכן שלא היו בעולם בשעת השיעבוד, וחרי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם^ז, אם תאמר כשיש לו נכסים בשעת כתיבת השיעור תוספת, חרי סתם נאמר כאן להוסיף לכל מי שירצה בין יש לו בין אין לו^ח, וכן מעשים בכל יום, ובהלוואה מיהא לא מיבעיא לן הכי, ר"ל היאך חל השיעבוד בנכסים חבאים לאחר מיכן אחר שחזר ומכרם, שהרי כך פשטנוה בפרק מי שמת^ט דאקנה קנה ומכר מישתעבד, וכבר ביארנו שם טעם הדבר שמכיון שכשקנאם היה בעל חוב גובה מהם מן הדין אף בלא חורה שיעבוד וכמו שאמרו^י מיניה ואפילו מגלימא דאכחפיה אף כשמכר נשתעבד הואיל וכתב לו דאקנה, אבל לחייב עצמו בלא שום טענת היאך אפשר שישתעבדו לו נכסים שיקנה לאחר מיכן אף בשכתב לה דאקנה,

(א) ג' א'. (ב) כן מ' ג' תוס' ד"ה טעמא. (ג) סיום זה ל' בתוס'. (ד) הרא"ה בסוגיין. (ה) ע' תוס' ד"ה אף, ונ"ל שלא לתוס' שלפנינו נחזון רבינו. (ו) ע' לשון הרא"ה, ותסביר החת"ם סופר וצ"ל בחי' וז"ל: ידווראי המחייב עצמו מיד אע"פ שאין לו מים נשתעבד גופו מיד דארבא עיקר שיעבוד הוא על גופו של אדם ונכסים הוא דערבין ומכיון שמתחיל שום שיעבוד מפילא יכול לשעבד כל דאקני' וכו' עיי"ש. (ז) ד"ו צ"ב, ע' תוס', וגם תר"ו (הובא בש"ס) כ' כרבינו. (ח) אבל הרא"ה כ' שלא חקשו על מתני' דאיכא לאוקמי בדאית ל', ורק על מעשים כ' יום חקשו. (ט) בבא בתרא קנ"ו א'.

דכתבתה^א קצמה מיחא ניהא משום חנאי בית דין, וכמו שאמרו בתלמוד המערב^ב בחנאי בנן נוקבין^ג וחלא דבר שלא בא לעולם הוא וחירץ חנאי בית דין הוא זה, אבל חוספת היאך, וחירצו בה שכל שלא קנו מירו ודאי לא מחני אבל בשקנו מירו חקנין מחייבו, וכמו^ד שמצינו בפרק הנושא^ה לפי מה שפירשו קצת רבני צרפתי שיכול אדם לחייב עצמו בקנין, ואפילו לגדולי הרבנים^ו שפירשוה שם בחודאה שטורה שחייב לחבירו מנה בשטר, מורים הם בזה, וכמו שאמרו^ז מתנה אדם שומר חנם לחיות כשואל והעמידה בשקנו מירו, ויש מתרצים כאן כגון שכתבו לה בשעת קדושין שהם דברים הנקנין באמירה^ח ואינו נראה שחרי על הרוב תוספת בשעת נשואין הוא, אלא שהם מפרשין אותה בשעת נשואין^י ומשום חיבת ביאה^{יא} גמר ומשעבד נפשיה כמו שכתבנו למעלה, ואף בתלמוד המערב^{יב} שאלו כאן בנוסח זה, מהו מתחייבת לה ולא כן אמר ר' שמעון ור' יוחנן הכותב שטר לחברו בחזקת שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב לו אינו חייב ליתן לו כלום, וחירץ רוצה אדם ליתן כמה וליקרות חתנו של פלוני, עד כדון שפסק מן האירוסין, רוצה הוא ליתן כמה בחשמישתה שהוא ערב, עד כדון בשבעל לא בעל, רוצה הוא ליתן כמה על קנינו, יי ודרך כלל יראה שמאחר שפסקנו בפרק מי שמת^{יג} שבהלואה כל דאקנה קנה איפשר שכל שהוא דרך שיעבוד כללי הואיל והשיעבוד חל על מה שיש לו^{יד} חל על הכל, או שמא רבנן שוויה לחנאי כחבה ככתבה וכל שכתבה קונה תוספת קונה, והוא שקראו כאן^{יז} תוספת, חנאי כחבה, ומכל מקום בקצת נימוקי גאונים^{יח} מצינו כיניהם חלוק שבמקום שכותבין כחבה ואברה ככתבה אם טען בכתבה פרעתי הואיל ויש עדים שכתבה אינו נאמן ובתוספת נאמן.

זהו ביאור המשנה וכלל על הצד שביארנוה חלכה היא, ודברים שנכנסו לחתית בגמרא אלו הן.

נהגו בקצת מקומות של ספרד שכותבין לנשותיהן בשעת נשואין מתנה לחוד וכוחבין בה שתהא רשאה ליתנה לכל מי שתמצא או למכרה אפילו בחייו וכתבו בה גדולי הפוסקים^{יט} בחשוכה שאלה שתנאי מסון הוא וקיים, ואע"פ שירושת הבעל כל שהתנה לאחר שנשאה אין חנאי מפיקו, כי מתנה שאני, וקצת גאונים^כ כתבו שאין

(א) מכאן והלאה לו' בתוס', והרא"ש ב' בשלמא כשהוא מחוייב מסון יכול לשעבד^א וכו', ולענין יל שכוונת הרא"ש על עיקר הכתובה (ולא רק על חוב שלוה) ובה מתורץ מ"ש רבינו ואבמ"ל. (ב) במסכתין פ"ד הי"א ל' ב'. (ג) בירושלמי שלנו נאמר בן על כתובת בנין דברין. (ד) דין לו' בתוס' שלפנינו ולא כראשונים. (ה) לקמן ק"א ב' וק"ב א'. (ו) ע' ר"ת בתוס' שם ד"ה אליבא ושי"ט שם. (ז) רש"י ק"א ב' ד"ה אתם וע' בתוס' ק"ב א' ד"ה אליבא. (ח) כבא מציעא צ"ד א'. (ט) כדאי לקמן ק"ב א', וע' בהפלא"ה בסוגין ד"ה ועוד שם שם על תוספת בשעת אירוסין לא הקשו תוס' שזה ודאי מחני ולפי הרמב"ם שגם בשעת חופה נקנין באמירה ג"כ לא ק', וזה לכוון לדברי רבינו אלה. (י) ולקמן ק"ב ב' ד"ה זה פסק רבינו שבכתיבה פוסק הבעל אף שלא בשעת קידושין וצ"ע, ועמ"ש רבינו קידושין מ' ב' ד"ה זה. (יא) ע' ריטב"א שם, רק שם ע"ז דבהתהא הנאה דמתחתנין אהדרי מחייב, וע' גמ' לעיל מ"ו ב', וצ"ל חיבת חופה או חיבת ביאה וצ"ע. (יב) רבינו ב' לעיל שחיבת חופה קונה ודוקא בחופה הראויה לביאה ולכן ג"ל שצ"ל כאן יחופתי תחת ביאה. (יג) בפירקין ח"א ל"א ב'. (יד) הריטב"א והרא"ה מביאים סוף סוגין בירושלמי שאף לאחר נשואין מקנה בדברים ומסח שרבינו לא חכאו ג' שרחאו מהלכה וכמשיב חרין בסוגין. (טו) כבא כחרא קניו א'. (טז) תי' זה לא זכיתי לחבין כלל הא קו' היא כשאין לו כמשיב רבינו לעיל וצ"ע. (יז) בגמרא וכמו שפ"י רש"י ד"ה חנאי. (יח) לא מצאתי. (יט) כ"כ הריטב"א בשם רבינו הגדול, ע' ח"ה הל' אישות פ"ב ח"ב וכו' אחע"פ ש"ה בשם הרשב"א. (כ) כדאי לקמן פ"ד א'. כא) כ"כ הריטב"א בשם הרב ברצלוני.

שאינן החנאי מועיל כלום בחייו, ואם כן איני יודע מה מועילים כה, ויראה לדעתם שהמתנה אינה נפקעת בכמה דברים שהכתבה נפקעת בהם ועושין אותה בשביל כך שאם עשתה דבר שבשבילו איבדה כחכתה לאי זו סבה תהא המתנה קיימת, * וכן יש אומרים שגובה אותה בלא שבועה, ויש חולקים לומר שרינה ככתבה ואינה גובה אלא בשבועה, ומכל מקום אין ספק שאף המתנה אינה גובה אלא לאחר מיתה, * ואם נתן לה הבעל קרקע או נכסים במתנה יתבאר במסכתא ז"ל שקנתה ואין הבעל אוכל פירות, ומכאן כתבו קצת מפרשים שהיא יכולה למכור, אלא שגרולי צרפתי כתבו שאינה יכולה למכרה בחייו ושם מכרם ומתה הבעל מוציא מיד הלוקחות.

גדולי הרבנים שכל שהתנה על אשתו על פה להוסיף לה כך וכך אע"פ שלא כתב היא גובה אותו תוספת בעדי התנאי, וחביאוה' ממה שאמרו בסוגיא זו רצה לכתוב לא קחני אלא רצה להוסיף, והם מפרשים ברצה להוסיף שמשמעו על פה אלמא שחנאי ככתבה מה כתבה אף בלא כתיבה שהרי מדברים הנקנים באמירה הם" אף התוספת על הדרך שכחבנו למעלה, ויש חולקים, * לומר שלא נאמר' דין דברים הנקנים באמירה אלא כמה שפוסקין ליתן בשעת נשואין ושמועה זו אין דקדוקה אלא שלשון תוספת מורה להיות תוספת דבר אחד עם הדבר שעליו הם מוסיפים אותו כענין שאמרו * מוסיפין על העיר ועל העזרה, כלומר להיות בלה עיר אחת ועזרה אחת, מכאן למדנו שהתוספת ככתבה, וליסוד שדבר זה, ר"ל שהתוספת ככתבה משמש ליריעה ארבעה עשר דברים, א', במוכרת, ר"ל שאם מכרה כתבה הן לבעלה הן לאחר אינה יכולה לומר עיקר כתבה לכו מכרתי אלא אף תוספת בכלל המכר, ואע"פ יב שאמרו למעלה * מוכרת ככתבה לא מכרה כתבת בנין דכרין, בזו חוא"ל וזווי אנסוה אינה מכוונת להפקיע זכות בניה ולא מכרה אלא מה שראוי לה והוא אם תתגרש או תתאלמן, הא כל שנתגרשה או נתאלמנה חלוקחים גובין כתבה עם התוספת, יב', למוחלת, והוא כענין סי' מוכרת, ר"ל שכל שמחלה כתבתה ליורשים או לבעל, והוא כתב לה אחרת של מנה מאתים מטעם אסור לשחות סי' וכו' או שמחלה ססוך למיתתה, יב' אף התוספת י"ב בכלל המחילה, וכן חרין בשני אלו אם מכרה י"ב או מחלה ליורשים שמכרה או מחלה הכל, י"ב

(א) עיין מור וכית יוסף אהע"ז צ"ט בשם בעל העטור. (ב) נראה לי שמיירי אם לא כתב שתגבה בכל עת שתרצה עיין שו"ת הרא"ש בב"י אהע"ז פרק ה'. (ג) לא מצאתי, אבל הוא בגמרא בבא בתרא ג"א ב'. (ד) כן פירש הרמ"ה מוכא בטור אהע"ז ס"ה. (ה) ר"ת בתוספות בבא בתרא ג"א ב' דבור המתחיל במתנה ס"ל שמכרה בטל ומשמע, אפי' בחייה אבל במש"כ רבינו כן כתב הרשב"א בשם ר"ש הנגיד בשם רב שרירא זרב הא מוכא בב"י אהע"ז ס"ה. (ו) רש"י. וחסר כאן "כתבו", וד"ל לי' ברש"י שלפנינו אלא ברש"י מתר"ק מוכא בש"ס, ודע שהרא"ה כי"ב בשם יש מן הגאונים וגם הריטב"א ס"ל שתוספת נקנית באמירה לבד. (ז) ד"ל לי' ברא"ה וריטב"א רק ברש"י מה"ק. (ח) כ"ז מלשון רש"י שם, וצ"ב שהרי כתובה יש לה אף בלא כתב משום שהוא תנאי ב"ד ברא"ה לעיל ג"א א'. (ט) ע' ברש"י שבש"ס, ומ"ש רבינו שלא — נשואין לי' ברש"י שם. (י) לקמן ק"ב ב'. (יא) מנהדרין ב' א'. (יב) ע' מה שכתב הריטב"א בשם חוס'. (יג) ג"א א'. (יד) ור"ל שמת שאמרו בגמ' יתנאי כתובה הכוונה רק על התוספת וכמ"ש רש"י. (טו) אבל לא מסמך במוכרת שהרי רבינו פסק לעיל ג"א א' ד"ה המוחלת (הב') שכמותה לבעלה כל תנאיה ובמוכרת כתיב בעלה יש לה מוונות אף לאחר מותו. (טז) עם אשתו בלא כתובה אפי' שעה א' כדאיתא בבא קמא מ"ט א'. (יז) ע' מה שכתב רבינו לעיל ג"א א' דבור המתחיל המוחלת. (יח) וגם שאר תנאי כתובה. (יט) משמע שס"ל לרבינו שמכירת ליורשים אלימא מפי ממכרה לבעל וי"ל ואכמ"ל.